

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی، برنامه و سر فصل دروس

دوره دکتری کلام اسلامی
(خاص مرکز جهانی علوم اسلامی)

گروه علوم انسانی

مصوب ششصد و شصتین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

مورخ ۱۳۸۵/۹/۱۱

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره دکتری کلام اسلامی

گروه: علوم انسانی

رشته: کلام اسلامی

کمیته تخصصی: الهیات و معارف اسلامی

دوره: دکتری

گرایش:

کد رشته:

شورای عالی برنامه ریزی در جلسه مورخ ۱۳۸۵/۹/۱۱ بر اساس طرح دوره دکتری کلام اسلامی (خاص مرکز جهانی علوم اسلامی) که توسط گروه علوم انسانی تهیه شده و به تایید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده و مقرر می دارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره دکتری کلام اسلامی (خاص مرکز جهانی علوم اسلامی) از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم الاجرا است.

الف: دانشگاهها و موسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می شوند.

ب: موسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بر اساس قوانین تاسیس می شوند و بنا بر این تابع مصوبات شورای گسترش آموزش می باشند.

ج: موسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) این برنامه از تاریخ ۸۵/۹/۱۱ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می شوند لازم الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره دکتری کلام اسلامی در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می شود.

رای صادره ششصد و ششمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۸۵/۹/۱۱
در خصوص برنامه آموزشی دوره دکتری کلام اسلامی
(خاص مرکز جهانی علوم اسلامی)

۱) برنامه آموزشی دوره که از طرف گروه پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

رای صادره ششصد و ششمین جلسه شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۸۵/۹/۱۱ در مورد برنامه آموزشی دوره کلام اسلامی (خاص مرکز جهانی علوم اسلامی) صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر محمد مهدی زاهدی
وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

رونوشت:

- به معاونت محترم آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری خواشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

دکتر رجایی برزونی
دبیر شورای گسترش

فصل اول: مشخصات کلی دوره‌ی دکتری کلام اسلامی

مرکز جهانی علوم اسلامی

تعریف

دوره‌ی دکتری کلام اسلامی بالاترین دوره‌ی تحصیلی تخصصی در زمینه‌ی مباحث کلام اسلامی است که دانش آموخته‌ی آن مجموعه‌ای هماهنگ از فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی را انجام می‌دهد و در پایان دوره به اخذ مدرک دکتری نایل می‌شود.

اهداف کلی دوره

- تربیت متخصص و صاحب نظر در زمینه‌ی کلام اسلامی؛
- تربیت استاد برای مقاطع تحصیلی عالی جهت مراکز حوزوی و دانشگاهی؛
- گسترش مرزهای دانش در رشته مربوط؛
- تربیت مبلغان صاحب نظر در حوزه کلام اسلامی؛
- تربیت پژوهشگران کارآمد در عرصه کلام اسلامی.

اهداف و سیاست های آموزشی

- توجه به تعالی اخلاقی و معنوی فراگیران؛
- اهتمام به تقویت روحیه تحقیق در دانش پژوه با اختصاص حداقل ۳۰٪ زمان واحدها (علاوه بر رساله‌ی علمی) به کار پژوهشی؛
- اهتمام به پرورش محققان روز آمد که به تازه‌های جهان دانش در این رشته دست یابند؛
- زمینه‌سازی جهت آگاهی فراگیران از جدیدترین مبانی و پیشرفته‌ترین روش‌ها و ابزارهای تحقیق؛
- توجه به رشد توانایی‌های فراگیران در زمینه تدریس، تبلیغ، ترجمه و نویسندگی؛
- تقویت قدرت نقد و مناظره و ارزیابی گرایش‌های گوناگون و پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات جدید در زمینه کلام اسلامی؛
- اهتمام به نوآوری و تولید فکر و اندیشه در رشته کلام؛
- توجه به دیدگاه تقریبی بین مذاهب اسلامی با تاکید بر مبانی و معارف اهل بیت (ع) در رشته فوق.

پذیرش

- فراگیران این دوره از بین فارغ التحصیلان دوره‌ی کارشناسی ارشد رشته مربوط بر اساس ضوابط عمومی و اختصاصی پذیرفته و انتخاب می‌شوند.
- در صورتی که افراد از رشته‌های دیگر بخواهند در این دوره شرکت نمایند، باید طبق مقررات پیش نیازهای لازم را طی نمایند.

طول دوره و شکل آن

- دوره‌ی دکتری کلام اسلامی با احتساب دروس حوزوی و پیش‌نیاز ۵۸ واحد درسی خواهد بود.
- طول دوره دکتری با احتساب زمان رساله حداکثر ۵ سال تحصیلی خواهد بود.
- فراگیران در این دوره رساله‌ای به ارزش ۱۸ واحد می‌گذرانند.
- هر واحد درسی نظری ۱۶ و هر واحد عملی ۳۲ ساعت است.
- واحدهای غیر رساله علمی در هر ترم بین ۶ - ۱۰ واحد ارایه می‌شود.

محورهای دروس

ردیف	محورهای دروس	تعداد واحد
۱	دروس حوزوی	۱۶
۲	دروس پیش‌نیاز	۶
۳	دروس تخصصی	۱۸
۴	رساله علمی	۱۸
	جمع کل	۵۸

اهمیت و ضرورت

ضرورت شناخت دین و آموزه‌های اعتقادی آن بر کسی پوشیده نیست به ویژه با توجه به شبهات مخالفان، و پرسش‌های اعتقادی ره‌پویان حقیقت، ارایه‌ی تعلیم دینی متناسب با زمان و نیازهای روز، لازم است رشته کلام اسلامی در سطح عالی به صورت مستقل ارایه شود تا نیاز جهان اسلام به صاحب نظران کلامی و عقیدتی تأمین گردد.

نقش و توانایی

دانش‌آموختگان این رشته با مطالعه و تحصیل در رشته کلام اسلامی می‌توانند، پژوهشگر، مبلغ و مدرس مسایل عقیدتی شوند و با پاسخگویی به پرسش‌ها و شبهات کلامی، نقش مؤثری در اعتلای فرهنگ اصیل اسلامی و شناساندن آن به مردم جهان ایفا کنند.

فصل دوم
جداول دروسی

الف) عناوین دروس حوزوی

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت			توضیحات
			جمع	نظری	عملی	
۱	فقه (۱)	۵	۸۰	۸۰	-	با تأکید بر پژوهش
۲	فقه (۲)	۵	۸۰	۸۰	-	با تأکید بر پژوهش
۳	اصول (۱)	۳	۴۸	۴۸	-	با تأکید بر پژوهش
۴	اصول (۲)	۳	۴۸	۴۸	-	با تأکید بر پژوهش
	جمع واحد	۱۶	۲۵۶	۲۵۶	-	

تذکر: سرفصل دروس حوزوی همان دروس فقه و اصول مورد نظر مرکز می باشد.

ب) عناوین دروس تخصصی (دکترای کلام اسلامی)

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	ساعت			توضیحات
			جمع	نظری	عملی	
۱	کلام اسلامی (۱)	۴	۶۴	۶۴	-	
۲	کلام اسلامی (۲)	۴	۶۴	۶۴	-	کلام اسلامی (۱)
۳	استنباط موضوعات کلامی از قرآن و حدیث (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	
۴	استنباط موضوعات کلامی از قرآن و حدیث (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	استنباط موضوعات کلامی از قرآن و حدیث (۱)
۵	الهیات تطبیقی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	
۶	الهیات تطبیقی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	الهیات تطبیقی (۱)
۷	کلام مقارن	۲	۳۲	۳۲	-	
۸	رساله علمی	۱۸	۲۸۸	-	۲۸۸	
	جمع واحد	۳۶	۵۷۶	۵۷۶	۲۸۸	

ج) عناوین دروس پیش نیاز

ردیف	عنوان درس	تعداد واحد	ساعات		پیش نیاز
			جمع	نظری / عملی	
۱	مبانی فلسفی علم کلام	۴	۶۴	۶۴	
۲	فلسفه دین و کلام جدید	۴	۶۴	۶۴	*
۳	معرفت شناسی دینی	۲	۳۲	۳۲	
۴	فلسفه سیاسی در تفکر اسلامی	۲	۳۲	۳۲	
۵	زیان تخصصی	۲	۳۲	۳۲	
۶	دیدگاه های کلامی معاصر در جهان اسلام	۲	۳۲	۳۲	*
	جمع واحد	۱۶	۲۵۶	۲۵۶	

تذکر: اجرای ۶ (واحد دروس ستاره دار) از ۱۶ واحد دروس پیش نیاز الزامی است و ۱۰ واحد باقیمانده در صورت تشخیص ضرورت، توسط گروه آموزشی، اجرا خواهد شد. گروه های آموزشی می توانند دروس پیش نیاز را در صورت لزوم اجراء نمایند.

فصل سوم

سرفصل های دروس

تعداد واحد:	۴
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی و کسب تسلط برای مراجعه به متون کلامی فرقه‌های مهم مذهبی و تسلط بر مباحث کلامی به صورت تطبیقی.

سرفصل دروس:

- از کتاب نقد المحصل از ۲۴۲ تا ۳۴۹ (چاپ دار الاضواء ۱۴۰۵ هـ): فی الإلهیات

- ذات الهی

- صفات الهی

- افعال الهی

- اسماء الهی

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- نقد المحصل؛ خواجه نصیر الدین طوسی

فرعی:

منابع اشاعره:

- الإبانة عن اصول الديانة؛ اشعری

- الإقتصاد فی الاعتقاد؛ غزالی

- التمهید؛ باقلانی

- التوحید؛ شیخ محمد عبده

- شرح تجرید؛ قوشجی

- شرح مقاصد؛ تفتازانی

- شرح مواقف؛ جرجانی

- غایة المرام؛ آمدی

- اللمع فی الرد علی اهل الزيغ و البدع؛ اشعری

- المطالب العالية؛ رازی

- مقالات الاسلاميين؛ اشعری

- اليواقيت؛ شعرانی

- الارشاد؛ امام الحرمین جوینی

منابع ماتریدیہ:

- اشارات المرام عن عبارات الامام؛ بیاضی

- اصول الدین؛ بزدوی

- تبصرة الادلة فی اصول الدین؛

- التمهید لقواعد التوحید؛ نسفی

- التوحید؛ ابو منصور ماتریدی

- العقائد (شرح تفتازانی العقائد نسفی)

- المطالب الوافية فی شرح العقيدة النسفية؛

منابع معتزله:

- شرح الأصول الخمسة؛ قاضی عبدالجبار

- المغنی؛ قاضی عبد الجبار

- النظام و آرائه؛ محمد عبدالهادی

- المسایرة فی علم الکلام؛ ابن الهام

- طبقات المعتزلة؛ قاضی عبدالجبار

- طبقات المعتزلة؛ ابن المرتضی

- المعتزلة؛ زهدی حسین

- کتاب الانتصار؛ خیاط

راهکارهای اجرایی:

تحقیق و نگارش مقاله علمی توسط فراگیران از مصادر اشاعره، ماتریدی، معتزله و سایر فرق بر اساس نیاز در هر یک از مباحث ضروری است.

تعداد واحد:	۴
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	کلام اسلامی (۱)

هدف: آشنایی و کسب تسلط برای مراجعه به متون کلامی فرقه های مهم مذهبی و تسلط بر مباحث کلامی به صورت تطبیقی.

سرفصل دروس:

- از کتاب نقد المحصل از ۳۴۹ تا ۴۳۳ (چاپ دار الاضواء ۱۴۰۵ هـ ق) : فی السمعیات

- نبوت

- معاد

- اسماء و احکام

- امامت، به ضمیمه رساله فی الامامة (از ص ۴۲۳ تا ۴۳۳)

منابع پیشنهادی:

اصلی :

- نقد المحصل خواجه نصیر الدین طوسی

فرعی :

منابع اشاعره:

- الإبانة عن أصول الديانة؛ اشعری

- الإقتصاد فی الاعتقاد؛ غزالی

- التمهید؛ باقلانی

- التوحید؛ شیخ محمد عبده

- شرح تجرید؛ قوشجی

- شرح مقاصد؛ تفتازانی

- شرح مواقف؛ جرجانی

- غایة المرام؛ آمدی

- اللمع فی الرد علی اهل الزيغ و البدع؛ اشعری

- المطالب العالیة؛ رازی

- مقالات الاسلاميين؛ اشعري

- اليواقيت؛ شعراني

منابع ماتريديه:

- اشارات المرام عن عبارات الامام؛ بياضي

- اصول الدين؛ بزدوي

- تبصرة الادلة في اصول الدين؛

- التمهيد لقواعد التوحيد؛ نسفي

- التوحيد؛ ابو منصور ماتريدي

- العقائد (شرح تفتازاني بر عقايد نسفي)

- المطالب الوافيه في شرح العقيدة النسفية؛

منابع معتزله:

- شرح الأصول الخمسة؛ قاضي عبدالجبار

- المغني؛ قاضي عبد الجبار

- النظام و آرائه؛ محمد عبدالهادي

- المسيرة في علم الكلام؛ ابن الهام

- طبقات المعتزلة؛ قاضي عبدالجبار

- طبقات المعتزلة؛ ابن المرتضى

- المعتزلة؛ زهدى حسين

- كتاب الانتصار؛ خياط

راهکارهای اجرایی:

تحقيق و نگارش مقاله‌ی علمی توسط فراگیران از مصادر اشاعره، ماتريديه، معتزله و ساير فرق بر اساس نیاز در هر

يك از مباحث ضروری است.

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: شناخت رویکردهای کلامی قرآن و روایات و روش استخراج مباحث اعتقادی از قرآن و حدیث.

سرفصل دروس:

- دیدگاه‌های مختلف در باب معارف عقلی قرآن کریم و روایات (عقل‌گرایی، نص‌گرایی، دیدگاه میانه)

- دلایل اثبات وجود خدا

- توحید در قرآن و روایات

- اسماء و صفات الهی (صفات ثبوتیه، صفات سلبیه، صفات خبریه)

- علم الهی و مراتب آن (قضاء، قدر، لوح محفوظ، لوح محو و اثبات)

- نبوت

- امامت

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- قرآن کریم

- نهج البلاغه

- اصول کافی؛ ثقة الاسلام کلینی (ره)

- توحید؛ صدوق (ره)

- وافی؛ فیض کاشانی (ره)

- تفسیر المیزان؛ علامه طباطبایی (ره)

فرعی:

- مفاهیم القرآن؛ استاد سبحانی

- معارف قرآن؛ استاد مصباح یزدی

- حکمت نظری و عملی در نهج البلاغه؛ آیت الله جوادی آملی

- الهیات در نهج البلاغه؛ آیت الله صافی گلپایگانی

- علی ابن موسی الرضا(ع) و الفلسفة الالهية؛ آیت الله جوادی آملی

- شرح اصول کافی؛ صدر المتألهین (ره)
- شرح توحید؛ قاضی سعید قمی (ره)
- عیون اخبار الرضا
- احتجاج؛ طبرسی (ره)
- تفسیر موضوعی قرآن؛ آیت ا... جوادی آملی
- علم الیقین؛ فیض کاشانی (ره)
- توحید الامامیه؛ ملکی میانجی
- عدل الهی؛ شهید مطهری (ره)
- علی و فلسفه الهی؛ علامه طباطبائی (ره)
- الإلهیات فی مدرسة اهل البيت(ع)؛ علی ربانی گلپایگانی

راهکارهای اجرایی:

ارایه‌ی درس تا حد ممکن در قالب کنفرانس توسط دانش پژوهان صورت می‌گیرد.

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: استنباط موضوعات کلامی از قرآن و حدیث (۱)

هدف: شناخت و رویکردهای کلامی قرآن و روایات و روش استخراج مباحث اعتقادی از قرآن و حدیث.

سرفصل دروس:

- ظهور و بطون قرآن
- تفسیر - تأویل (هرمنوتیک)
- زبان قرآن (زبان دین)
- ثبات و تغیر در آموزه های دینی
- حجیت عقل
- جایگاه عقل و تفکر در آیات و روایات
- علم و مراتب آن (علم الیقین، عین الیقین و حق الیقین)
- عوالم وجود (دنیا، برزخ و قیامت)
- موجودات مجرد و مادی
- حیات و مرگ (معاد)

منابع پیشنهادی:

- قرآن کریم (و تفاسیر با گرایش کلامی)
- نهج البلاغه و شروح آن
- اصول کافی؛ کلینی (ره)
- تفسیر المیزان؛ علامه طباطبایی (ره)
- علی بن موسی الرضا(ع)؛ والفلسفة الالهية؛ آیت ا... جوادی آملی
- شرح اصول کافی؛ ملا صدرا (ره)
- دین شناسی؛ آیت الله جوادی آملی
- انتظار بشر از دین؛ آیت الله جوادی آملی
- جامعه شناسی؛ ملکلم همیلتون، ترجمه محسن ثلاثی
- دین پژوهی؛ میرچا الیاده، ترجمه بهاءالدین خرمشاهی
- دین و نگرش نوین؛ استیس، ترجمه احمد رضا جلیلی

- زبان دین؛ امیر عباس علی زمانی

- عقل و اعتقادات دینی؛ مایکل پترسون و دیگران، ترجمه نراقی و سلطانی

- عقل و وحی در قرون وسطی؛ ژیلسون، ترجمه شهرام پازوکی

- فلسفه دین؛ جان هیک، ترجمه بهرام راد

- مبانی کلامی اجتهاد؛ مهدی هادوی تهرانی

- شناخت شناسی در قرآن؛ آیت الله جوادی آملی

- معارف قرآن؛ استاد مصباح یزدی

- هرمنوتیک؛ احمد واعظی

- علم ودین؛ ایان باربور

- نظریه ایمان در عرصه کتاب و سنت؛ محسن جوادی

- معرفت دینی؛ صادق لاریجانی

راهکارهای اجرایی:

ارایه‌ی درس تا حد ممکن در قالب کنفرانس توسط دانش پژوهان صورت می‌گیرد.

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت تحلیلی رویکردهای کلامی ادیان ابراهیمی.

سرفصل دروس:

- جایگاه و کاربرد عقل در مقایسه بین سه دین (به ویژه اسلام و مسیحیت)
- نظریه ایمان در یهودیت و اسلام
- نظریه ایمان در مسیحیت و اسلام
- بررسی نظریه تجسد از دیدگاه عقل و قرآن
- سیر تاریخی تثلیث (و جمع آن با توحید و رابطه آن با ذات الوهی) و توجیه‌های آن از دیدگاه عقل و قرآن
- مسیح‌شناسی در سه دین ابراهیمی
- مقایسه صفات الهی در سه دین (عدالت و ... و مشترکات)
- تأثیر یونانی مآبی در الهیات مسیحی
- گزارش اجمالی از تنوع الهیات جدید مسیحی سیستماتیک، اگزیزتانس، وجودی، تومایی، لیبرال، نئوآرتودکسی، فمینیستی، تحلیلی، سکولار، فرهنگی، مرگ خدا) و بررسی علت تنوع آن
- انسان‌شناسی در سه دین؛ اختیار، سرنوشت گناه ذاتی، عادل شدگی، نحوه ارتباط با خدا

منابع پیشنهادی:

- قرآن و عهدین، شروح و تفاسیر آن
- الهیات مسیحی؛ هنری تیسن، ترجمه میکائیلیان
- فلسفه و ایمان مسیحی؛ کالین براون، ترجمه میکائیلیان
- مبانی فلسفه مسیحیت؛ اتین ژیلسون، ترجمه محمد رضایی و موسوی
- فلسفه در قرون وسطی؛ کریم مجتهدی
- متافیزیک بوئتیوس؛ محمد ایلخانی
- خدا و فلسفه؛ اتین ژیلسون، ترجمه شهرام پازوکی
- تعالیم کلیسای کاتولیک واتیکان؛ قنبری، حسین سلیمانی، ترجمه مفتاح
- نظام‌التعلیم فی علم اللاهوت القدیم، النفس؛ جیمس انس الامیرکانی
- منشور جاودانگی؛ دیوید چالستر، ترجمه غلامحسین توکلی
- مبانی خدا شناسی در فلسفه یونان و ادیان الهی؛ رضا برنجکار

- الهیات سیستماتیک؛ پل تیلیش، ترجمه حسین نوروزی
- انتظار مسیحا و آئین یهود؛ کرینسترن، ترجمه حسین توفیقی
- الهیات اگزستانسیالیستی؛ جان مک کواری، ترجمه مهدی دشت بزرگی
- خدا شناسی از ابراهیم تا کنون؛ کرن آرمسترانگ، ترجمه محسن سپهر
- الهیات و فلسفه؛ توماس آکوئیناس، آلرز، ترجمه شهاب الدین عباسی

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	الهیات تطبیقی (۱)

هدف: آشنایی با رویکردهای کلامی ادیان شرقی با تأکید بر (هند و بودا) و تطبیق با الهیات اسلام.

سرفصل دروس:

- خداشناسی و اسطوره مفهوم و ویژگی‌ها (صفات)
- انسان‌شناسی (نفس، اثبات آن، سرنوشت، اختیار)
- نجات (رهایی و فلاح) و طرق آن (شریعت، معرفت، محبت و...)
- معادشناسی و تناسخ و نیروانا
- موعودشناسی
- دین و دنیا
- شرور

منابع پیشنهادی:

- تفاسیر قرآن
- کتابهای کلامی اسلامی
- کتب عمومی آئین هند و بودا (ادیان و مکتب‌های فلسفه هندی)؛ داریوش شایگان
- کتب مقدسه هندوها و مقدمات آنها (در ترجمه فارسی)
- مجمع البحرین؛ دارالشکوّة

راهکارهای اجرایی:

اساتید پس از توصیف اندیشه‌های مذهبی هند و بودا آن را با اندیشه‌های اسلامی تطبیق نمایند و مورد نقد و بررسی قرار دهند.

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با اهم مباحث امامت به صورت تحلیلی و مقارنه‌ای بین فرق اسلامی.

سرفصل دروس:

- مباحث امامت عامه (مباحث کلی امامت)
- جایگاه بحث امامت (اصول یا فروع)
- ضرورت امامت
- راه های اثبات امامت (نص، اجماع، اکثریت، شورا، بیعت)
- شرایط امام (عصمت، افضلیت، علم)
- اطاعت از پیشوای ستمگر
- ولایت تشریحی و تکوینی امام
- مباحث امامت خاصه
- ادله امامت امیرالمؤمنین امام علی (ع)
- ادله امامت ائمه اثنی عشر (ع)
- مرجعیت دینی اهل بیت (ع)
- رهبری سیاسی اهل بیت (ع)
- فضایل اهل بیت (ع)
- نقد و بررسی ادله مخالفان
- از کتاب الامامة فی اهم الکتب الکلامیه (چاپ نشر آلاء)
- شرح مواقف از ۴۱ تا ۱۴۸
- شرح مقاصد ۱۴۹ تا ۲۸۲
- شرح عقاید نسفی ۲۸۳ تا ۳۲۵
- مناظرات و مباحثات در مسأله امامت (کلیات مناظره، شبهه شناسی، کتابشناسی مخالفان و اجرای مناظره)

منابع پیشنهادی:

- منهاج الكرامة؛ علامه حلی (ره)
- شرح منهاج؛ میلانی
- التمهید؛ باقلانی
- دلائل الصدق؛ مظفر
- اصول الدین؛ بغدادی
- شرح مواقف؛ جرجانی
- شرح مقاصد؛ تفتازانی
- فی علم الکلام؛ احمد محمود صبحی
- المغنی؛ قاضی عبدالجبار
- الفصل؛ ابن حزم
- نظام الحكم في الاسلام؛ محمد فاروق
- الشافی؛ سید مرتضی
- تلخیص الشافی؛ طوسی (ره)
- نهج الحق؛ حلی (ره)
- امان الامة؛ صافی
- تجرید الاعتقاد با شروح
- فصل ۲ و ۳ منهاج السنة؛ ابن یتیمه
- الغدیر؛ علامه امینی (ره)
- عیقات؛ میر سید حامد
- احقاق الحق؛ تستری
- غایة المرام؛ بحرانی
- المراجعات؛ شرف الدین
- تشیید المراجعات؛ میلانی
- تحفة اثنی عشریة؛ دهلوی
- اصول مذهب الشیعة؛ غفاری
- الصراط المستقیم؛ بیاضی
- المنقذ؛ رازی
- الامامة؛ ابو نعیم اصفهانی

- الامامة في اهم الكتب الكلامية؛ ميلاني
- نظرية عدالة الصحابة؛ احمد حسين يعقوب
- فضائل الصحابة؛ نسائي
- فضائل الصحابة؛ احمد حنبل
- شبهات و ردود؛ سامي بدری
- مناظرات في الامامة؛
- الف سؤال و اشكال؛ كوراني
- الانتصار؛ كوراني
- و ركبت السفينة؛ مروان خليفات

راهکارهای اجرایی:

- بر حسب نیاز از کتاب شرح عقاید طحاوی و مباحث امامت نزد اسماعیلیه و زیدیه نیز استفاده شود.
- علاوه بر اجرای مناظرات در کلاس، مشاهدهی فیلم مناظرات انجام شده همراه با تجزیه و تحلیل پیشنهاد می شود.

تعداد واحد:	۴
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: شناخت مبانی عقلی مباحث کلامی با تأکید بر حکمت متعالیه.

سرفصل دروس:

بخش اول: مباحث وجود و ماهیت

- تحقق و خارجیت وجود (اصالت وجود)
- وجود قابل تعریف نیست
- ویژگی‌های وجود
- کیفیت اتصاف ماهیت به وجود
- اشکالات و شبهات در باب اصالت وجود و دفع آنها
- موضوع فلسفه و علم الهی

بخش دوم: وجود ذهنی

- نشئات وجود
- وجود ذهنی و اصول مربوط به آن
- ادله اثبات وجود ذهنی
- پاسخ به شبهات وجود ذهنی

بخش سوم: مباحث واجب الوجود بذاته

- تقسیم وجود به واجب و ممکن
- وحدت واجب
- صفات واجب
- نفی حد و برهان از واجب
- فرق اسم و صفت
- بهترین راه برای رسیدن به خدا
- بسیط الحقیقه کل الاشياء
- حل شبهات

بخش چهارم: تقسیمات وجود

- تقدّم و تأخر

- واحد و کثیر

- علت و معلول

- احکام علل اربعه

- امکان و وجوب

- قوه و فعل

- حرکت جوهری

بخش پنجم: احکام ماهیت

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- شواهد الربوبية؛ مرحوم صدر المتألهين (ره)

فرعی:

- اسفار اربعه؛ ملا صدرا (ره) (جلد ۱ و ۲ و ۳)

- اشارات و تنبيهات؛ شيخ الرئيس (ره)

- حکمت اشراق؛ شيخ اشراق (ره)

- رحيق مختوم؛ آيت الله جوادى آملی

- رساله عرشیه؛ ملا صدرا (ره)

- رساله مشاعر؛ ملا صدرا (ره)

- نصوص؛ فارابی (ره)

تعداد واحد:	۴
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: شناخت مقایسه‌ای، اجتهادی و انتقادی برخی از مهم‌ترین مباحث فلسفه دین و کلام جدید.

سرفصل دروس:

- ایمان و مسأله صدق

- واقع‌گرایی و ناواقع‌گرایی در الهیات (نقد ناواقع‌گرایی و رویکردهای subjective)

- نقد دیدگاه فیلیپس، کیویت و ویتگنشتاینی‌ها

- نقد و رویکرد کارکردگرایی (functionalism) در باب باورهای دینی

- مسأله صدق و کارکرد (truth)

- دیدگاه اندیشمندان مسلمان در باب صدق آموزه‌های دینی (حقایق دینی) و نقد کارکردگرایی

از این منظر

- انسان‌شناسی دینی

- مقایسه با انسان‌شناسی‌های جدید غرب (علمی: روان‌شناسانه (فروید) و زیست‌شناسانه (داروین)، فلسفی:

اگریستانس، امانیس، ماتریالیسم، فیزیکالیسم و... دیدگاه‌های مطرح در فلسفه ذهن)

- انسان از دیدگاه اندیشمندان مسلمان: (انسان‌شناسی کلامی، فلسفی، عرفانی و قرآنی)

- دین و عرفان

- عرفان دینی و عرفان غیردینی (شبهات‌ها و تفاوت‌ها)

- ویژگی‌های خاص عرفان دینی

- داد و ستد دین و عرفان

- عرفان اسلامی و قرآن (زمینه‌های قرآنی عرفان و تفسیر عرفانی قرآن)

- دین و سیاست (جامعه)

- نقد دیدگاه‌های غربی مبتنی بر شخصی و درونی بودن دین

- نقد سکولاریسم دینی در ادعای جدایی دین از حیات اجتماعی - سیاسی

منابع پیشنهادی:

- فلسفه دین؛ جان هیک
- عقل و اعتقاد دینی؛ مایکل پترسون
- جستارهای در کلام جدید؛ محمد تقی فعالی
- دریای ایمان؛ دان کیوپیت
- دیدگاه‌هایی درباره سرشت آدمی؛ راجر تریگ
- عرفان و فلسفه؛ ویلیام استیس
- ما بعد الطبیعه؛ ژان وال

Cupitt,D: What is a story?

Cupitt,D: After all

Hick,R:An interpretation of religion.

Kautmam ,G : In face at mystery.

Phillips,D.Z : Faith and philosophical enguiny.

Phillips,D.Z Deat and immantality

Runzo, J(ed): Is god real?

Wittyenstein , L : lectunes and comversations an aestheties,psychology and religious belief.

راهکارهای اجرایی:

- درس به صورت تطبیقی، اجتهادی و انتقادی ارائه شود.
- فراگیران ملزم به استقصاء در تحقیق دیدگاه‌ها، نقد و بررسی آنها و ارائه نظریه می‌باشند.

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت مقایسه‌ای، اجتهادی و انتقادی نظریه‌های مربوط به ماهیت و ویژگی‌های معرفت دینی.

سرفصل دروس:

- ایمان و باور دینی (Faith & Religious Belief)

- ایمان و معرفت (عقلی، عرفانی و تجربه‌ای)

- معرفت دینی و معرفت علمی (شباهت‌ها و تفاوت‌ها)

- معرفت شناسی اصلاح شده (Reformed Epistemology) و نقد و بررسی آن بر مبنای فلسفه اسلامی

- معناداری و تحقیق‌پذیری معرفت‌های دینی

- طرح دیدگاه‌های فلاسفه غرب (هر، فلو، هیک، میچل) در مسأله تحقیق‌پذیری

- طرح دیدگاه‌های فلاسفه مسلمان (تحقیق‌پذیری عقلی - فلسفی معارف دینی)

- وحی (Revelation)

- چیستی و ماهیت وحی (وحی گزاره‌ای، وحی تجربه‌ای، دیدگاه حکمای مسلمان در ماهیت وحی: فارابی،

بوعلی، ملاصدرا و...)

- تضمین معرفت و حیانی (معرفت بخشی وحی)

- وحی مکتوب (متون مقدس / قرآن)

- زبان دین (زبان قرآن)

- نظریه‌های مربوط به واقع‌نمایی زبان دینی

- زبان نمادین

- زبان عرفی

- زبان تمثیل و...

- فرایند فهم متون دینی

- مباحث اصولیون درباره روش‌شناسی فهم متون (ادله لفظیه)

- قواعد تفسیر نزد مفسران مسلمان

- قواعد تأویل و ماهیت آن

- هرمنوتیک دینی و نظریه‌های فهم متون دینی و نقد و بررسی آنها با توجه به مبانی معرفتی

فلاسفه مسلمان

منابع پیشنهادی:

- فلسفه دین؛ جان هیک
- عقل و اعتقاد دینی؛ مایکل پترسون و ...
- جستارهایی در کلام جدید؛ محمد تقی فعالی
- معرفت شناسی؛ محمد تقی فعالی

Alston, w. p Devme nature and humam langahe.

Burrell, D.B: knouung the unknoeable God : Tbn-bino
,maimonides,Aquinas.

Fodor,J : christion Hermeneutics: paul Ricoaur and the rtigurng
of theology:

Ramsey , I .T ; Religious lanyuye.

Soskice , J. M: Metaphor and religious lunguoge.

Plantinga , A : God and ther mindes.

Swinburne ,R :The coherence of theism.

Philip , L: guinn & charles taliaterro (end): A comoaniom to
philosophy of religion.

راهکارهای اجرایی:

- درس به صورت تطبیقی، اجتهادی و انتقادی ارائه شود.
- فراگیران ملزم به استقصاء در تحقیق دیدگاهها، نقد و بررسی آنها و ارائه نظریه شوند.

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با مبانی اندیشه سیاسی در تفکر اسلامی با رویکرد تطبیقی.

سرفصل دروس:

- تعریف سیاست و فلسفه سیاسی
- مسائل اساسی سیاست
- اسلام و سیاست (قلمرو دین)
- دلایل منکران حکومت دینی (جدایی دین از سیاست) و پاسخ آنها
- پیامبر اکرم (ص) و تأسیس حکومت
- اشاره به ولایت سیاسی پس از رحلت پیامبر (ص) (نظریه خلافت و عقیده امامت)
- اشاره به اندیشه سیاسی شیعه در عصر غیبت
- ضرورت حکومت (دلایل عقلی و دلایل نقلی)
- انواع حکومت (زور مداری، دموکراسی و حکومت دینی)
- تفاوت حکومت اسلامی با دیگر حکومت‌ها
- اهداف حکومت اسلامی (تعالی انسان‌ها، بسط معارف اسلامی، قسط و عدل، امر به معروف و نهی از منکر و...)
- قانون و حکومت (مفهوم قانون، هدف قانون، ویژگی‌های قانون، ملاک اعتبار قانون (مکتب حقوق طبیعی، مکتب پوزیتیویسم و مکتب اسلام)
- قانون‌گذاری در حکومت اسلامی (احکام ثابت و متغیر، احکام اولی و ثانوی، نقش اجتهاد، نقش شوراها و مجلس)
- حکم حکومتی و مبنای آن
- مصلحت و حکم حکومتی
- حکومت اسلامی در عصر غیبت (مفهوم ولایت فقیه، انواع ولایت، سابقه تاریخی بحث از شیخ مفید تا نراقی و شیخ انصاری، امام خمینی (ره) و ولایت فقیه)
- ولایت یا وکالت و نظارت

- ادله اثبات ولایت فقیه (دلایل عقلی و نقلی)
- شرایط حاکم اسلامی (فقاہت - عدالت - کردانی و تدبیر)
- حدود و اختیارات ولایت فقیه، مسأله ولایت فقیه، ولایت فقیه و استبداد، تعدد مراجع و وحدت ولایت فقیه
- نظریه نصب و نظریه انتخاب
- امتیازات نظام حکومت اسلامی (انسجام درونی، ضمانت اجرایی درونی، ویژگی های رهبری، نظارت و مشارکت عمومی)
- مشروعیت و مقبولیت حکومت
- ملاک های مشروعیت (نظریه قرارداد اجتماعی، نظریه عدالت و ارزش های اخلاقی و مشروعیت الهی)
- حقوق متقابل ملت و دولت
- نقش شورا و بیعت در حکومت اسلامی
- نظارت عمومی مردم
- مبانی فقهی مشارکت سیاسی
- اسلام و دموکراسی (ماهیت دموکراسی و انواع آن، ارزیابی دموکراسی، امکان و یا عدم امکان سازگاری دین در دموکراسی)

- اسلام و آزادی (اقسام آزادی، عدم تنافی آزادی و حکومت دین، مرزهای آزادی)

- مقایسه نظریه سیاسی اهل سنت و شیعه
- تعریف خلافت
- منزلت خلافت و تقدس آن در نزد اهل سنت
- قدرت و عدالت
- سقوط خلافت و نفوذ اندیشه های غربی
- بیعت
- شورا
- اهل حلّ و عقد در نظریه سیاسی اهل سنت
- مقایسه موارد فوق با نظریه سیاسی شیعه

منابع پیشنهادی:

- ولایت فقیه؛ امام خمینی (ره)
- حکومت اسلامی؛ احمد واعظی
- زمینه های تفکر سیاسی در قلمرو تشیع و تسنن؛ محمد مسجد جامعی
- مبانی حکومت اسلامی؛ استاد جعفر سبحانی

- حکومت اسلامی و ولایت فقیه؛ استاد مصباح یزدی
- مبانی اندیشه سیاسی اسلام؛ عباسعلی عمید زنجانی
- حکومت در اسلام: مقالات سومین و چهارمین کنفرانس اندیشه اسلامی
- اندیشه سیاسی در اسلام معاصر؛ حمید عنایت، ترجمه بهاءالدین خرمشاهی
- درآمدی بر اندیشه سیاسی اسلام (مجموعه مقالات ویراسته سید صادق حقیقت)
- سنت و سیاست در اسلام؛ همایون همتی
- فقهاء و حکومت؛ پژوهشی در تاریخ فقه سیاسی شیعه؛ محمد جعفر هرندی
- نظام سیاسی اسلام؛ محمد جواد نوروزی
- حکومت در اسلام؛ محمد بهشتی
- بازشناسی حکومت ولایی؛ محسن صالح
- حقوق و سیاست در قرآن؛ استاد مصباح یزدی
- بررسی تطبیقی مفهوم ولایت مطلقه فقیه؛ عباس کعبی
- اسلام و مبانی قدرت؛ علی عبدالرزاق، ترجمه امیر رضایی
- تئوری سیاسی اسلام؛ ابوالاعلی مودودی، ترجمه محمد مهدی خیدر پور
- حکمت و حکومت؛ مهدی حائری
- نظریه‌های دولت در فقه شیعه؛ محسن کدیور

راهکارهای اجرایی:

ارائه مباحث در کلاس به صورت گزینشی و عمدتاً از طریق کنفرانس توسط دانش پژوهان صورت می‌گیرد.

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با زبان تخصصی کلامی در حدّ دائرة المعارف‌های فلسفه دین.

سرفصل دروس:

Encyclopaedia of Religion Mircea Eliad 1-16 Vol	(۱) دائرة المعارف دین؛ میرچا الیاده
1) Shiism	Vol 13 ,P 242
2) Ashaiyrah	Vol 1 ,P 449
3) Ishyaqiyah	Vol 7 ,P 296
4) Mu,tazilah	Vol 10 ,P 220
5) wahhabiyah	Vol 15 ,P 313
6) Attributes of God	Vol 1 , P 509
- Islamic concepts	Vol , 1 , P 512
7) Islamic creeds	Vol 4 , P 150
8) Islamic eschatology	Vol 5 , P 152
9) Free will and predestination	Vol 5 , P 422
10) Ghaybah	Vol 5 , P 540
11) God	Vol 6 , P 1
_ God in Islam	Vol 6 P 26
12) I, jaz	Vol 7 , P 87
13) Imamata	Vol 7 , P 114
14) Iman and islam	Vol . 7,P 119
15) Ismah	Vol 7, P 494
16) Kalam	Vol 11 , P231
17) Messiansim	Vol 9 , P 469

18)Occasionalism	Vol 11 , P 35
19) Muslim –jewish polemics	Vol 11 ,P 396
_ Christian – muslim polemics	Vol 11 ,P 402
20) Soul Islamic concepts	Vol 13 ,P 460
21) Abd al – Jabbar	Vol 1 ,P 3
22) Abu al – Hudhayl al.Allaf	Vol 1 , P 19
23)Ashari	Vol 1 ,P 445

(۲) از کتاب فلسفه دین (منتخبی از آثار) لوئیس پویمن

Philosophy of Religion an anthology Seced editin louis Poyman

- 1) Part 1 :Traditional arguments for the existence of God P2-94
- 2) Part 3: The problem of evil : P 163-219
- 3) Part 4: The Attributes of God : P 221-293
- 4) Part 6 : Death and immortality : P 345 -395

دیدگاه‌های کلامی معاصر در جهان اسلام

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با نظریه‌ها و اندیشه‌های کلامی اندیشمندان اسلامی معاصر.

سرفصل دروس:

- خاستگاه‌های اندیشه‌های کلامی جدید در میان مسلمانان

- رویارویی با اندیشه‌های فلسفی و اجتماعی غرب

- آشنایی با دانش جدید

- احساس ناکارآمدی اندیشه‌های کلامی کهن

- نهضت‌های سیاسی اجتماعی مسلمانان در قرون اخیر

- سقوط حکومت عثمانی

- عرصه‌های کلامی جدید

- علم و دین

- آراء سید احمد خان

- آراء سید جمال الدین اسد آبادی

- آراء طنطاوی

- آراء مرحوم علامه طباطبایی (ره) و شهید مرتضی مطهری (ره)

- اسلام و مدرنیسم

- آراء سید جمال الدین اسد آبادی

- آراء عبده و رشید رضا

- آراء سید احمد خان

- آراء محمد ارکون

- آراء محمد عابد الجابری

- آراء دکتر علی شریعتی

- آراء دکتر سروش

- اسلام و سکولاریسم

- آراء علی عبدالرزاق
- آراء نصر حامد ابو زید
- آراء علامه طباطبایی (ره) و مطهری (ره)
- آموزه‌های اجتماعی اسلام
- آراء سید قطب
- آراء دکتر شریعتی
- آراء حضرت امام خمینی (ره)
- آراء علامه طباطبایی و مطهری (ره)

- سلفی‌گری

- آراء رشید رضا
- آراء ابوالاعلی مودودی

- سنت‌گرایی

- آراء دکتر نصر

- عقل و دین

- مکتب تفکیک

- هرمنوتیک و فهم دین

- آراء نصر حامد ابو زید
- آراء دکتر سروش
- آراء مجتهد شبستری

منابع پیشنهادی:

- سرچشمه‌های نواندیشی دینی؛ محمد جواد صاحبی
- تفسیر المیزان؛ علامه طباطبایی (ره)
- ولایت فقیه؛ حضرت امام خمینی (ره)
- مجموعه آثار؛ شهید مطهری (ره)
- مجموعه آثار؛ دکتر شریعتی (ره)
- احبای تفکر دینی؛ محمد اقبال، ترجمه احمد آرام
- نقد گفتمان دینی؛ نصر حامد ابو زید، ترجمه حسن یوسفی اشکوری
- مکتب تفکیک؛ محمد رضا حکیمی

- کتاب‌های سید قطب
- کتاب‌های محمد ارکون

- کتاب‌های دکتر نصر
- کتاب‌های محمد عابد الجابری